

Analysis of Iran's Foreign Policy towards Western Countries with Emphasis on Developments in Post-Assad Syria

Mohammad Mahdenoor ¹

Introduction

West Asia, is one of the most important and tense regions in the world, which has always been a place of intense geopolitical and ideological competition due to the clash of interests between regional and trans-regional powers. The national security of the countries in this region is strongly influenced by the internal developments of its neighbors, the change in the balance of power, and international competition. Syria, as a country with a special strategic location, is not only not an ordinary neighbor for Iran, Rather, it plays a key role in consolidating Tehran's influence in the West Asian region. The outbreak of the Syrian civil war in 2011, and especially the possible collapse of the Bashar al-Assad regime, has created widespread changes in regional power equations and posed serious challenges to Iran's public policymaking. The foreign policy of the Islamic Republic of Iran towards Syria has been shaped by a combination of three main factors: security, geopolitical, and ideological. The developments following the collapse of the Assad regime have intensified economic, political, and military pressure from the West, especially the United States and the European Union, on Iran. In this regard, Iran's public policymaking after the collapse of the Assad regime focuses on the use of multi-layered and multilateral diplomacy, indirect influence tools, and proxy networks. Media diplomacy, strengthening relations with aligned countries, and regional engagements are part of this approach, which allows Iran to consolidate its position without directly engaging in costly military conflicts. A detailed analysis of Iran's public policy in Syria shows that the country uses five main indicators to maintain regional security and influence: soft balancing, regional coalition building and support for proxy forces, multi-level diplomacy and multilateralism, limited military measures aimed at deterrence, and media diplomacy. Finally, this study attempts to present a comprehensive strategy for Iranian policymakers by analyzing the above five indicators and examining the existing opportunities and limitations to maintain Iran as an influential actor and resistant to Western pressures in the complex environment of post-Assad Syria.

Research Article

Received:
26 June 2025

Revised:
13 December
2025

Accepted:
20 December
2025

Published:
26 December
2025

PP. 134-156

1. PhD Student of Public Policy, Faculty of Administrative Science & Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Email: mohammad.mahdenoor@gmail.com   Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0004-7911-2175>

Cite this article: Mahdenoor, M. (2025). Analysis of Iran's foreign policy towards Western countries with emphasis on developments in post-Assad Syria, *Quarterly Journal of West Asia Political Research*, 1(3), 134-156

Research Methodology

This study will use a qualitative approach to examine Iran's policies toward Western countries and the Syrian crisis. A qualitative approach is particularly useful when the goal of the research is to explain complex processes and intersubjective relationships that cannot be easily measured with quantitative methods. In such an approach, more attention is paid to a deeper understanding of the phenomena and behaviors of countries in political, social, and international contexts.

Results & Discussion

Soft Balancing

Soft balancing is the use of non-military tools such as economic diplomacy, media diplomacy, and multilateral coalition building to contain perceived or actual threats. These tools do not rely directly on hard power, but they provide the opportunity to create political resistance and a deterrent structure for competitors. In this regard, some of the tools used by Iran after the fall of Assad can be mentioned:

- Expanding multilateral diplomacy in the form of the Shanghai Cooperation Organization and BRICS
- Economic diplomacy with China, India, and other Asian players
- Multilateral political-security interactions
- Dialogue with the US and Europe on economic-nuclear issues

Therefore, according to Schweller's theory of balance of interests, which states that when a country is not militarily powerful or faces sanctions and external pressures, it adopts strategies in accordance with soft balancing to maintain its position and secure its national interests.

Regional coalition building and support for proxy forces

Based on the logic of balance of interests, Iran has pursued indirect deterrence through a network of proxy actors (such as Hezbollah, the Popular Mobilization Forces, Ansarullah, and resistance groups in Syria) that can contain Western threats and Israeli interventions on Iran's far borders. This policy has low cost and high deterrence returns (Byman, 2005:44). In this regard, some of the measures used by Iran after the fall of Assad can be mentioned:

- Sending IRGC Quds Force logistics and advisors to proxy forces
- Using the most Iran-centric registered militia groups

3- Multilevel diplomacy and multilateralism

Within the framework of Schweller's "balance of interests" theory, multilevel diplomacy is a key tool for using broader political-security networks (state, regional, international) to reduce external threats and increase policy effectiveness, without the need for hard power (Schweller, 2006: 7–10).

4- Limited military measures aimed at deterrence

Although Iran has avoided direct and large-scale military intervention, limited security measures such as the presence of advisors in Syria, the role of the Quds Force, and targeted operations on strategic borders indicate a combination of deterrent strategies while maintaining a level of proactive presence that is consistent with the defensive logic of realism. Important examples of this action include the following:

- Threat to target US bases in the region (June 2025)
- Limited drone strikes on Western logistics centers in Al-Tanf and Deir Ezzor
- Joint Iranian-Russian exercises in the Mediterranean Sea and the Persian Gulf
- Testing of precision-guided missiles and threatening tactical statements

All of these actions are consistent with Schweller's logic: preserving interests through intelligent behavior and avoiding costly direct conflict

5- Media diplomacy and rational representation in global public opinion

From this perspective, the media is one of the indirect and low-cost tools of soft balancing. The following are practical examples of Iran's media policy after the fall of Assad:

- Changing Media Narratives Regarding the Legitimacy of Regional Presence
- Highlighting Iran's Constructive Role in Syria's Reconstruction
- Strategic Branding of the Concept of "Regional Securitization"
- Targeted Response to Western Media.

Therefore, according to Schweller, this comparison shows that media diplomacy has been one of Iran's soft and indirect balancing tools after the developments in Syria, which, while reducing the threat, has increased the cost of countermeasures for the West. Ultimately, this can lead to results such as increasing Iran's legitimacy as a regional actor in non-Western public opinion, reducing the acceptability of Western narratives that Iran poses a threat, and increasing Iran's bargaining power in diplomatic and media forums.

Conclusions & Suggestions

The developments following the collapse of the Bashar al-Assad regime in Syria (2024–2025) are a turning point in the Islamic Republic of Iran's general foreign policy. In the face of the fall of the Assad regime, Iran, instead of directly confronting Western powers, attempted to implement a multi-layered policy by combining strategic rationality and identity ideology. Iran's approach can be defined in a broad triad:

- Reducing external security threats (countering military interventions or diplomatic pressures from the West)
- Maintaining and reproducing regional influence (in the absence of a traditional ally like Bashar al-Assad)
- Changing international status from a disruptive actor to an actor with legitimate and rational interests

These three goals have been pursued through five specific mechanisms:

Iran has attempted to increase its room for maneuver vis-à-vis the West through informal alliances with actors such as China, Russia, India, and Venezuela, and participation in international blocs such as the Shanghai Cooperation Organization and BRICS, within the framework of soft balancing. In the second case, namely regional proxy and coalition building: Assad's fall was seen as a threat to the continuity of the axis of resistance, but Iran not only filled the power vacuum by quickly analyzing local powers (such as Shiite militias in Syria, Iraq, and Lebanon) and increasing indirect support for proxy groups, Rather, it transformed proxy actors into the regulating force of the local security order. In the third mechanism, namely multi-level diplomacy and multilateralism, Iran entered an active level of diplomacy in parallel with regional action: Such as: security talks with Russia and Turkey; engagement with China in the form of the Belt and Road Initiative. In the fourth mechanism of limited military deterrence: Iran sent a clear deterrent message to the West by using targeted threats, limited cyberattacks, and joint exercises with Russia in the Mediterranean.

And finally, regarding the fifth issue of media diplomacy: Iranian state and proxy media succeeded in partially reconstructing Iran's image by producing multilingual content, representing Iran's role in the reconstruction of Syria, countering extremism, providing humanitarian aid, and also destroying the Western narrative of "Iranian interference." These efforts were met with a positive response from independent media in Latin America and Africa.

Key Words: Islamic Republic of Iran, public policy, Syria, Western countries, foreign policy, balance of interests

تحلیل سیاست گذاری خارجی ایران در قبال کشورهای غربی با تاکید بر تحولات سوریه پس‌اسد

محمد مهدنور^۱

چکیده

سیاست گذاری عمومی جمهوری اسلامی ایران در عرصه سیاست خارجی، به‌ویژه در منطقه غرب آسیا، همواره متأثر از ملاحظات ژئوپلیتیکی، امنیتی و ایدئولوژیک بوده است. یکی از مهم‌ترین عرصه‌های این سیاست گذاری، تحولات سوریه و جایگاه آن در معادلات منطقه‌ای است. بحران سوریه و فروپاشی حکومت بشار اسد پیامدهای گسترده‌ای برای امنیت و نفوذ منطقه‌ای ایران به‌دنبال داشته و واکنش کشورهای غربی نیز بر پیچیدگی این شرایط افزوده است. این مقاله با تمرکز بر رویکرد «موازنه منافع»، به بررسی راهبردهای ایران در مواجهه با این تحولات می‌پردازد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ایران با بهره‌گیری از ابزارهایی نظیر موازنه‌سازی نرم، ائتلاف‌سازی منطقه‌ای و حمایت از نیروهای نیابت، دیپلماسی چندسطحی و چندجانبه‌گرایی، اقدامات محدود نظامی با هدف بازدارندگی، دیپلماسی رسانه‌ای و بازنمایی عقلانی در افکار عمومی جهانی، تلاش کرده است ضمن کاهش تهدیدات امنیتی ناشی از قدرت‌های غربی، جایگاه خود را در محور مقاومت و معادلات منطقه‌ای حفظ کند. رویکرد ایران بیش از آنکه متکی بر موازنه سخت‌افزاری و هزینه‌های نظامی مستقیم باشد، بر استفاده از ابزارهای کم‌هزینه و انعطاف‌پذیر متمرکز است. بدین ترتیب، سیاست گذاری عمومی ایران در قبال کشورهای غربی در پرتو تحولات سوریه، بر مبنای حفظ امنیت ملی و تثبیت نفوذ منطقه‌ای از طریق راهبردهای چندوجهی و کم‌هزینه بازتعریف شده است.

واژگان کلیدی: جمهوری اسلامی ایران، سیاست گذاری عمومی، سوریه، کشورهای غربی، سیاست خارجی، موازنه منافع

مقاله علمی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۴/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۹/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۹/۲۹

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۰/۰۵

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش سیاست‌گذاری عمومی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
Email: mohammad.mahdenoor@gmail.com Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0004-7911-2175>

استناد به این مقاله: مهد نور، محمد (۱۴۰۳). تحلیل سیاست گذاری خارجی ایران در قبال کشورهای غربی با تاکید بر تحولات سوریه پس‌اسد، فصلنامه سیاست پژوهی غرب آسیا، (۳)، ۱۵۶-۱۳۴

مقدمه

غرب آسیا، یکی از مهم‌ترین و پرتنش‌ترین مناطق جهان است که به دلیل برخورد منافع قدرت‌های منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای، همواره محل رقابتهای شدید ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیک بوده است. امنیت ملی کشورهای این منطقه به شدت تحت تأثیر تحولات داخلی همسایگان، تغییر در توازن قدرت و رقابت‌های بین‌المللی است. سوریه، به عنوان کشوری با موقعیت استراتژیک ویژه، نه تنها یک همسایه معمولی برای ایران نیست، بلکه نقش کلیدی در تثبیت نفوذ تهران در منطقه غرب آسیا دارد. آغاز جنگ داخلی سوریه در سال ۲۰۱۱ و به ویژه فروپاشی رژیم بشار اسد، تحولات گسترده‌ای در معادلات قدرت منطقه‌ای ایجاد کرده و چالش‌های جدی برای سیاست‌گذاری عمومی ایران به وجود آورده است.

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال سوریه از منظر ترکیب سه عامل اصلی امنیتی، ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیک شکل گرفته است. از بعد امنیتی، ایران با تقویت شبکه‌های متحد، حمایت از گروه‌های نیابتی و ایجاد معادلات بازدارنده در منطقه، سعی کرده تهدیدات ناشی از حضور قدرت‌های غربی و عربی را کاهش دهد. از نظر ژئوپلیتیکی، کنترل نقاط استراتژیک سوریه مانند مرزهای با لبنان و دسترسی به مدیترانه، تهران را قادر می‌سازد تا نفوذ خود را در خاورمیانه حفظ کند. از بُعد ایدئولوژیک نیز، حمایت از محور مقاومت و رژیم اسد در چارچوب اهداف انقلاب اسلامی ایران و تقویت جایگاه ایران در جهان اسلام قابل تحلیل است.

تحولات پس از فروپاشی رژیم اسد، فشارهای اقتصادی، سیاسی و نظامی غرب به ویژه آمریکا و اتحادیه اروپا بر ایران را تشدید کرده است. تحریم‌های اقتصادی گسترده، تهدیدهای نظامی و فشارهای دیپلماتیک موجب شده‌اند تا جمهوری اسلامی ایران رویکرد خود را در سیاست‌گذاری عمومی بازنگری کند. تحلیل داده‌های میدانی و گزارش‌های راهبردی نشان می‌دهد که ایران برای مقابله با این فشارها، استراتژی «موازنه منافع» را اتخاذ کرده است، که شامل ابزارهای کم‌هزینه، انعطاف‌پذیر و غیرمستقیم برای حفظ امنیت و نفوذ منطقه‌ای می‌شود. در این راستا، سیاست‌گذاری عمومی ایران پس از فروپاشی رژیم اسد، بر استفاده از دیپلماسی چندلایه و چندجانبه، ابزارهای نفوذ غیرمستقیم و شبکه‌های نیابتی متمرکز است. دیپلماسی رسانه‌ای، تقویت روابط با کشورهای همسو و تعاملات منطقه‌ای، بخشی از این رویکرد هستند که به ایران امکان می‌دهند بدون ورود مستقیم به درگیری‌های نظامی پرهزینه، موقعیت خود را تثبیت کند.

روی هم رفته، این پژوهش در پی پاسخگویی به این پرسش اساسی است که چگونه جمهوری اسلامی ایران در چارچوب رویکرد موازنه منافع، سیاست‌گذاری عمومی خود را در مواجهه با کشورهای غربی پس از فروپاشی رژیم اسد طراحی و اجرا می‌کند تا تهدیدات امنیتی را کاهش داده و نفوذ منطقه‌ای خود را تثبیت نماید؟ فرضیه اصلی پژوهش این است که جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با فروپاشی رژیم اسد و فشارهای ناشی از کشورهای غربی، سیاست‌گذاری خود را بر اساس رویکرد موازنه منافع تنظیم می‌کند. این رویکرد، دربردارنده پنج مولفه کلیدی شامل موازنه‌سازی نرم، ائتلاف‌سازی منطقه‌ای و حمایت از نیروهای نیابت، دیپلماسی چندسطحی و چندجانبه‌گرایی، اقدامات محدود نظامی با هدف بازدارندگی، دیپلماسی رسانه‌ای است. به بیان دیگر، ایران تلاش می‌کند با بهره‌گیری از این سازوکارهای انعطاف‌پذیر و غیرمستقیم، ضمن کاهش هزینه‌های نظامی مستقیم، موقعیت استراتژیک و نفوذ خود را در معادلات سیاسی و امنیتی منطقه حفظ کند. بررسی‌های راهبردی و داده‌های میدانی نشان می‌دهند که ایران با بهره‌گیری از این ابزارها، توانسته ضمن کاهش تهدیدات مستقیم غرب،

موقعیت خود را در معادلات منطقه‌ای حفظ کند. به بیان دیگر، سیاستگذاری عمومی ایران نه تنها مبتنی بر بازدارندگی مستقیم، بلکه بر مدیریت تعاملی و هوشمندانه تهدیدات غرب استوار است. در نهایت، این مطالعه تلاش می‌کند تا با تحلیل پنج شاخص فوق و بررسی فرصت‌ها و محدودیت‌های موجود، راهبردی جامع برای سیاستگذاران ایرانی ارائه دهد که بتوانند ایران را در محیط پیچیده سوریه پسا اسد به عنوان بازیگری تأثیرگذار و مقاوم در برابر فشارهای غربی حفظ نمایند.

۱- روش پژوهش

در این پژوهش از رویکرد کیفی برای بررسی سیاست‌گذاری‌های ایران در قبال کشورهای غربی و بحران سوریه استفاده خواهد شد. رویکرد کیفی به‌ویژه زمانی مفید است که هدف از پژوهش، تبیین فرآیندهای پیچیده و روابط میان‌ذهنی است که نمی‌توان آنها را به‌سادگی با روش‌های کمی اندازه‌گیری کرد. در چنین رویکردی، بیشتر به فهم عمیق‌تر پدیده‌ها و رفتارهای کشورهای در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و بین‌المللی پرداخته می‌شود (Creswell, 2014: 99). این پژوهش به‌منظور تجزیه و تحلیل سیاست‌های ایران در شرایط خاص بحران سوریه و تأثیر آن بر روابط ایران با کشورهای غربی، از این رویکرد استفاده می‌کند. برای گردآوری اطلاعات و تحلیل داده‌ها، این پژوهش از روش کتابخانه‌ای و فضای مجازی و بررسی اسناد و متون (مراجعه به مقالات علمی و کتاب‌ها، رسانه‌ها و اخبار) بهره خواهد برد. هر یک از این منابع و پایگاه‌ها، به‌طور خاص برای مطالعه رفتارهای سیاسی و روابط بین‌المللی انتخاب شده‌اند و می‌توانند به‌خوبی درک عمیق‌تری از سیاست‌های ایران در قبال تحولات سوریه و روابطش با قدرت‌های غربی فراهم کنند.

۲- مبانی نظری پژوهش: نظریه موازنه منافع (شوئلر)^۲

نظریه «موازنه منافع» توسط رندال شوئلر، یکی از نظریه‌پردازان برجسته رئالیسم نوین، به‌منظور تحلیل دقیق‌تر رفتار دولت‌ها در عرصه سیاست خارجی مطرح شده است. این نظریه، به جای تمرکز صرف بر «موازنه قدرت» به معنای سنتی آن که بر انباشت توان نظامی و مقابله مستقیم تأکید دارد، بر ارزیابی منافع ملی و انتخاب ابزارهای بهینه با توجه به محدودیت‌ها و شرایط داخلی تأکید می‌کند (Schweller, 2006: 10). شوئلر در اثر مهم خود، «تهدیدهای بی‌پاسخ»^۳، تأکید می‌کند که دولت‌ها «منافع حیاتی» خود را شناسایی می‌کنند و برای حفظ آن‌ها در برابر تهدیدات خارجی، از ترکیب راهبردهای مختلف بهره می‌گیرند، نه صرفاً جنگ یا تسلیح مستقیم (Schweller, 2006: 12). این رویکرد، با در نظر گرفتن ملاحظات داخلی از جمله منابع محدود، فشارهای سیاسی و ملاحظات اقتصادی، به تحلیل واقع‌گرایانه‌تر سیاست خارجی کشورها می‌پردازد. مفاهیم کلیدی نظریه موازنه منافع شوئلر عبارتند از: ۱) منافع: در نظریه موازنه منافع شوئلر، منافع دولت‌ها محرک اصلی رفتار بین‌المللی و شکل‌گیری ائتلاف‌ها هستند. دولت‌ها به دنبال دستیابی به اهدافی هستند که به آن‌ها امنیت، قدرت و نفوذ بیشتر می‌دهد و بدون همکاری با دیگر کشورها ممکن است دستیابی به آن‌ها دشوار یا پرهزینه باشد (Schweller, 1994: 74) منافع می‌توانند شامل امنیت ملی، توسعه اقتصادی، قدرت منطقه‌ای و ارزش‌های ایدئولوژیک باشند.

^۱Schweller

^۲Balance of Interests

^۳Unanswered Threats

به طور کلی، منافع دولت‌ها نه تنها محرک اصلی شکل‌گیری ائتلاف‌ها هستند، بلکه معیار اصلی سنجش موفقیت آن‌ها نیز محسوب می‌شوند. دولت‌ها با ارزیابی دقیق میزان تحقق منافع و تعادل آن با هزینه‌ها، تصمیم می‌گیرند که به ائتلاف بپیوندند، سهم خود را تعیین کنند و نقش خود را در آن ایفا نمایند (Schweller, 1994: 74-76).

۲) تهدید: در نظریه موازنه منافع شولر، ادراک تهدید نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری ائتلاف‌ها دارد. تهدید می‌تواند واقعی یا بالقوه باشد و شدت آن رفتار دولت‌ها را در انتخاب هم‌پیمانان و تعیین نوع ائتلاف مشخص می‌کند (Schweller, 1994: 75). احساس تهدید یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری ائتلاف‌هاست. زمانی که یک دولت یا گروهی از دولت‌ها احساس کنند که از سوی یک قدرت یا ائتلاف دیگر تهدید می‌شوند، احتمال تشکیل ائتلاف برای مقابله با آن تهدید افزایش می‌یابد. شولر تأکید می‌کند که میزان تهدید و نحوه درک دولت‌ها از آن، بر نوع و ماهیت ائتلاف تأثیر می‌گذارد (Schweller, 1994: 75). دولت‌ها زمانی به ائتلاف می‌پیوندند که احساس کنند تهدیدی از سوی قدرت‌های دیگر یا تغییرات ژئوپلیتیکی متوجه آن‌هاست و مقابله انفرادی با آن تهدید دشوار یا پرهزینه باشد. به طور خلاصه، تهدید محرک اصلی تشکیل و تغییر ائتلاف‌هاست و دولت‌ها برای مقابله با تهدیدات واقعی یا بالقوه، به شکل عقلانی به ارزیابی هزینه‌ها و فواید ائتلاف‌ها می‌پردازند و استراتژی خود را بر اساس آن طراحی می‌کنند (Schweller, 1994: 75-77).

۳) توان: در نظریه موازنه منافع شولر، توان دولت‌ها به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی تعیین‌کننده رفتار بین‌المللی و تشکیل ائتلاف‌ها مطرح است. توان به ظرفیت یک دولت برای تأمین منافع و مقابله با تهدیدها اشاره دارد و شامل قدرت نظامی، اقتصادی، سیاسی و حتی جمعیتی است (Schweller, 1994: 78). دولت‌ها با ارزیابی توان خود و سایر کشورها، تصمیم می‌گیرند که به ائتلاف بپیوندند، نقش رهبری داشته باشند یا صرفاً عضو حمایتی باشند. توان دولت‌ها به ظرفیت آن‌ها برای تأمین منافع و مقابله با تهدیدات اشاره دارد. دولت‌ها با توجه به توان خود، به ائتلاف‌ها می‌پیوندند و در آن‌ها نقش ایفا می‌کنند. عواملی مانند قدرت نظامی، اقتصادی، سیاسی و جمعیتی، توان دولت‌ها را تعیین می‌کنند. شولر نشان می‌دهد که توان دولت‌ها نه تنها به آن‌ها امکان مشارکت فعال‌تر در ائتلاف را می‌دهد، بلکه بر نحوه درک سایر بازیگران از آن دولت و میزان اتکای ائتلاف به آن نیز اثرگذار است (Schweller, 1994: 76). به طور خلاصه، توان دولت‌ها عامل تعیین‌کننده در نحوه مشارکت، سهم و نقش آن‌ها در ائتلاف‌هاست و بدون ارزیابی دقیق ظرفیت‌ها، تشکیل یا پایداری ائتلاف‌ها دشوار خواهد بود (Schweller, 1994: 78-80).

۴) موازنه: موازنه به فرآیندی اشاره دارد که دولت‌ها از طریق آن، منافع و تهدیدات خود را با یکدیگر مقایسه می‌کنند و بر اساس آن، به ائتلاف‌ها می‌پیوندند یا از آن‌ها خارج می‌شوند. این موازنه می‌تواند به صورت داخلی (در درون یک دولت) یا خارجی (بین دولت‌ها) صورت گیرد. شولر توضیح می‌دهد که این موازنه می‌تواند در سطح داخلی (در درون فرآیندهای تصمیم‌گیری دولت) یا در سطح خارجی (در مقایسه با سایر دولت‌ها) شکل گیرد (Schweller, 1994: 77). در نظریه موازنه منافع شولر، موازنه به فرآیندی اشاره دارد که دولت‌ها از طریق آن منافع و تهدیدات خود را ارزیابی کرده و بر اساس آن تصمیم می‌گیرند که به ائتلاف‌ها بپیوندند یا از آن‌ها خارج شوند (Schweller, 1994: 82). این فرآیند می‌تواند به صورت

داخلی (در درون دولت) یا خارجی (بین دولت‌ها) اتفاق بیفتد و نقش مهمی در شکل دهی سیاست خارجی و امنیت بین‌المللی دارد.

به طور خلاصه، موازنه فرآیندی استراتژیک و تحلیلی است که دولت‌ها از طریق آن تهدیدات، توان و منافع خود و دیگران را ارزیابی کرده و تصمیمات مرتبط با ائتلاف‌ها را اتخاذ می‌کنند (Schweller, 1994: 82-84).

۵) ائتلاف: ائتلاف به همکاری بین دو یا چند دولت با هدف تحقق منافع مشترک یا مقابله با تهدیدات اشاره دارد. ائتلاف‌ها می‌توانند به صورت رسمی یا غیررسمی، دائمی یا موقت، و در سطوح مختلف (منطقه‌ای، جهانی) شکل بگیرند. شولر معتقد است که ائتلاف‌ها ابزاری برای دولت‌ها به منظور تأمین منافع و مقابله با تهدیدات مشترک‌اند، اما شکل و دوام آن‌ها بستگی مستقیم به میزان هم‌پوشانی منافع و ادراک تهدید دارد (Schweller, 1994: 78). در نظریه موازنه منافع شولر، ائتلاف به همکاری بین دو یا چند دولت با هدف تحقق منافع مشترک یا مقابله با تهدیدات اشاره دارد (Schweller, 1994: 86). ائتلاف‌ها می‌توانند رسمی یا غیررسمی، دائمی یا موقت و در سطوح مختلف منطقه‌ای یا جهانی شکل بگیرند. به طور خلاصه، ائتلاف‌ها ابزار اصلی دولت‌ها برای موازنه تهدیدات و تحقق منافع مشترک هستند و ساختار و پایداری آن‌ها تحت تأثیر توان، تهدید و موازنه منافع اعضاست (Schweller, 1994: 86-88). در نظریه موازنه منافع شولر، هر پیوستن دولت به ائتلاف با ترکیبی از هزینه‌ها و فواید همراه است. دولت‌ها پیش از تصمیم‌گیری برای عضویت، این هزینه‌ها و مزایا را ارزیابی می‌کنند تا مطمئن شوند که ائتلاف به تحقق منافع آن‌ها کمک می‌کند و تهدیدهای بالقوه را کاهش می‌دهد (Schweller, 1994: 90).

۶) هزینه‌ها و فواید ائتلاف: دولت‌ها با سنجش هزینه‌ها و فواید ائتلاف‌ها، تصمیم به پیوستن یا عدم پیوستن به آن‌ها می‌گیرند. هزینه‌ها می‌توانند شامل از دست دادن استقلال، محدودیت در سیاست خارجی، یا تعهد به حمایت از سایر اعضای ائتلاف باشند. فواید نیز می‌توانند شامل افزایش امنیت، دسترسی به منابع بیشتر، یا تقویت نفوذ منطقه‌ای باشند. شولر استدلال می‌کند که این محاسبه عقلانی هزینه-فایده، تعیین‌کننده نهایی تصمیم دولت‌هاست (Schweller, 1994: 79). در نظریه موازنه منافع شولر، هر تصمیم دولت برای پیوستن به ائتلاف با مجموعه‌ای از هزینه‌ها و فواید همراه است و ارزیابی دقیق آن‌ها نقش کلیدی در استراتژی دولت دارد (Schweller, 1994: 90). دولت‌ها تلاش می‌کنند مزایای عضویت را بیشینه و هزینه‌ها را کمینه کنند. هزینه‌ها و فواید ائتلاف‌ها تعیین‌کننده تصمیم دولت‌ها برای عضویت و میزان مشارکت آن‌ها در ائتلاف هستند و توازن بین این دو عامل، پایداری و کارآمدی ائتلاف‌ها را تضمین می‌کند (Schweller, 1994: 90-94).

۷) تغییر و پویایی ائتلاف‌ها: ائتلاف‌ها پدیده‌هایی ایستا نیستند، بلکه ماهیتی پویا دارند و در طول زمان تحت تأثیر تغییر در منافع، تهدیدات، توان دولت‌ها یا تحولات ژئوپلیتیکی دچار دگرگونی می‌شوند. شولر توضیح می‌دهد که این تغییرات می‌تواند موجب فروپاشی برخی ائتلاف‌ها، شکل‌گیری ائتلاف‌های جدید یا بازتعریف نقش اعضای موجود شود. (Schweller, 1994: 80) نظریه موازنه منافع شولر بر این اصل استوار است که ائتلاف‌ها پدیده‌های ثابت نیستند و ساختار، اعضا و اهداف آن‌ها در طول زمان تغییر می‌کند (Schweller, 1994: 95). تغییر در ائتلاف‌ها معمولاً ناشی از تحول در

منافع، تهدیدها و توان دولت‌ها یا تغییرات ژئوپلیتیکی گسترده است. پویایی و تغییر در ائتلاف‌ها نتیجه تعامل بین منافع، تهدیدات و توان دولت‌ها و تغییرات ژئوپلیتیکی است و این ویژگی، ائتلاف‌ها را به پدیده‌های منعطف و تطبیق‌پذیر در نظام بین‌الملل تبدیل می‌کند (Schweller, 1994: 95-97).

۳- بحث و یافته‌های پژوهش

۳-۱- کاربرد نظریه در سیاست خارجی ایران پس از فروپاشی رژیم اسد

ایران در شرایط پس از فروپاشی رژیم اسد، با تهدیدات متعدد غربی مواجه شده است اما به دلیل محدودیت‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی، نمی‌تواند به شیوه موازنه سخت عمل کند. به همین دلیل، سیاستگذاری ایران مبتنی بر موازنه نرم و موازنه منافع است که از ابزارهایی مانند حمایت از نیروهای نیابتی، دیپلماسی چندسطحی، دیپلماسی رسانه‌ای و ائتلاف‌های منطقه‌ای استفاده می‌کند تا منافع ملی و امنیت خود را حفظ کند (Schweller, 2006: 80-85). این چارچوب نظری به ما کمک می‌کند تا سیاست‌های ایران را نه به عنوان واکنش صرف نظامی بلکه به عنوان انتخاب‌های پیچیده و بهینه‌شده در چارچوب محدودیت‌های داخلی و خارجی تحلیل کنیم.

جمهوری اسلامی ایران و سوریه از دهه ۱۹۸۰ تاکنون پیوندهای راهبردی و منحصر به فردی را شکل داده‌اند که بر مبنای منافع مشترک ژئوپلیتیکی، ایدئولوژیک و امنیتی استوار است. این اتحاد که در میان نظام‌های حکومتی متفاوت و با تفاوت‌های ایدئولوژیک (حکومت شیعی در ایران و حکومت علوی سکولار در سوریه) منحصر به فرد است، در تاریخ معاصر خاورمیانه یکی از پایدارترین همکاری‌های بین‌دولتی به شمار می‌رود (Goodarzi, 2013: 48). به جز ایران، سوریه تنها کشور عضو سازمان ملل متحد بود که به عنوان بخشی از محور مقاومت شناخته می‌شد، و قلمرو آن بسیار حیاتی بود به طوری که ایران از طریق سوریه T تجهیزات را به حزب الله در لبنان منتقل می‌کرد و از این کشور برای گردآوری ارتش‌های چندملیتی و عمدتاً شیعه از افغانستان، پاکستان، عراق و سایر کشورها استفاده می‌کرد (Azizi, 2024). اتحاد ایران و سوریه در طول جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸) به اوج خود رسید. در شرایطی که اکثریت کشورهای عربی از عراق حمایت می‌کردند، سوریه در کنار ایران ایستاد و با انتقال تسلیحات و همکاری‌های لجستیکی به تهران کمک کرد. این اتحاد در آن زمان بر پایه منافع مشترک برای مقابله با نفوذ عراق و تلاش برای به چالش کشیدن هژمونی عربستان سعودی در منطقه بنا شد (Hinnebusch & Ehteshami, 2002). با توجه به اهمیت ژئوپلیتیکی سوریه و ایفای نقش پل ارتباطی برای ارتباط ایران با حزب الله لبنان و مهمترین ابزار برای مقابله با اسرائیل و حفظ توازن منطقه‌ای، این کشور نقشی کلیدی در سیاست خارجی ایران ایفا کرده است. از منظر ایران، سوریه نه تنها یک متحد نظامی بلکه بخشی از «محور مقاومت» است که در برابر نفوذ ایالات متحده و اسرائیل در منطقه ایستادگی می‌کرد. (Wehrey et al, 2009) اگرچه سوریه از لحاظ اقتصادی اهمیت زیادی برای ایران نداشته اما حضور نظامی و همکاری‌های امنیتی دو کشور از زمان آغاز جنگ داخلی سوریه در سال ۲۰۱۱ مرتباً افزایش یافت. ایران برای حفظ بشار اسد میلیاردها دلار کمک اقتصادی و نظامی ارائه داد و نیروهای نظامی و مستشاران سپاه قدس را برای مقابله با شورشیان و گروه‌های تروریستی در این کشور مستقر کرد. (Hokayem, 2017: 48) در همکاری‌های نظامی دو کشور در طول جنگ تحمیلی، یکی از دلایل اصلی اتحاد ایران و سوریه، اشتراک نظر در مخالفت با اسرائیل بود. از منظر جمهوری اسلامی، سوریه خط مقدم مقاومت در برابر اسرائیل محسوب می‌شد و حمایت از

این کشور در راستای اهداف ایدئولوژیک نظام جمهوری اسلامی برای گسترش «مقاومت اسلامی» ضروری بود. این موضوع، حتی پس از افزایش هزینه‌های نظامی و سیاسی ایران در جنگ داخلی سوریه، همچنان به عنوان اولویتی استراتژیک باقی ماند (Takeyh, 2010: 48). حفظ نظام سیاسی سوریه به قدری برای ایران اهمیت داشت که در سال ۲۰۱۵ روسیه را برای ورود نظامی به جنگ داخلی سوریه تشویق کرد و حتی ایران بر حجم همکاری خود با روسیه افزود تا بتواند از طریق هماهنگی با مسکو در صحنه نبرد، نقش برجسته‌ای در حمایت از حکومت بشار اسد ایفا کند. اگرچه این همکاری بیشتر عملیاتی بوده و از برخی جهات با اختلاف نظرهایی همراه بوده، اما تداوم حمایت از سوریه نشان‌دهنده عمق استراتژیک این پیوند بود (Fulton, et al, 2013: 48).

بنابراین از آنجا که سوریه همیشه یکی از متحدان اصلی ایران در منطقه بوده است و ایران به‌طور گسترده از حکومت بشار اسد حمایت می‌کرد، تغییرات سیاسی در سوریه می‌تواند تهدیدی جدی برای امنیت ملی ایران باشد. طبق اصول نظریه موازنه منافع، تغییر حکومت سوریه و جایگزینی آن با یک رژیم غرب‌گرا، منجر به از دست دادن یک متحد کلیدی برای ایران شده است و در نتیجه موقعیت ایران در منطقه تضعیف گردید. در این صورت، ایران باید به دنبال تقویت دیگر جبهه‌های خود در منطقه و استفاده از ابزارهای مختلف دیپلماتیک، نظامی و اقتصادی برای مقابله با تهدیدات جدید باشد.

- مقابله با تهدیدات امنیتی: با توجه به تغییر حکومت در سوریه و نزدیکی این کشور به غرب، ایران ممکن است با تهدیدات امنیتی جدی مواجه شود. از دیدگاه واقع‌گرایانه، ایران برای حفظ امنیت خود ممکن است به تشدید روابط با دیگر متحدان منطقه‌ای خود (مانند عراق و لبنان) پرداخته و از طریق تقویت این روابط، قدرت منطقه‌ای خود را حفظ کند.
- استفاده از ابزارهای مختلف: ایران با توجه به اصول موازنه منافع، در مواجهه با تغییرات سیاسی در سوریه، ممکن است از مجموعه‌ای از ابزارهای دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی برای مقابله با غرب استفاده کند. در این راستا، ایران ممکن است به‌طور ویژه بر تقویت توان نظامی خود، توسعه ظرفیت‌های هسته‌ای و نیز همکاری با کشورهای مخالف غرب مانند روسیه و چین تأکید بیشتری کند.

در شرایطی که رژیم اسد در سوریه فروپاشیده و یک خلا قدرت به وجود آمده است، توازن ژئوپلیتیکی منطقه دستخوش تغییرات بنیادین شده و منافع امنیتی ایران به شدت تهدید شده‌اند. در این وضعیت، از منظر موازنه منافع، رفتار ایران را می‌توان به عنوان پاسخی تدافعی برای کاهش تهدیدات، حفظ موقعیت ژئوپلیتیکی و پیشگیری از تضعیف امنیت ملی ارزیابی کرد. ایران به جای ورود مستقیم به درگیری‌های نظامی پرهزینه با قدرت‌های غربی، به بهره‌گیری از ابزارهای نرم‌تر و هوشمندانه‌تر پرداخته است که در ادامه بررسی می‌شوند:

۱-۳- موازنه‌سازی نرم

موازنه‌سازی نرم عبارت است از استفاده از ابزارهای غیرنظامی مانند دیپلماسی اقتصادی، رسانه‌ای و ایجاد ائتلاف‌های چندجانبه برای مهار تهدیدات فرضی یا بالفعل. این ابزارها به‌طور مستقیم متکی بر قدرت سخت نیستند اما امکان ایجاد مقاومت سیاسی و ساختار بازدارنده برای رقبای را فراهم می‌کنند (Schweller, 2006: 62-65).

ایران همواره با محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها، فشار دیپلماتیک و تهدیدات نظامی مستقیم مواجه بوده است. بنابراین، سیاست موازنه‌سازی نرم در قبال کشورهای غربی و همزمان تقویت روابط با بازیگران منطقه‌ای همچون روسیه، ترکیه و چین، ابزاری کارآمد برای حفظ تعادل قدرت در سوریه است (Ehteshami & Hinnebusch, 2002: 17). مطالعات منابع نشان می‌دهد ایران در قالب همکاری‌های اقتصادی، انرژی و امنیتی، سعی کرده نقش خود را تثبیت کند بدون آنکه وارد درگیری مستقیم با غرب شود. این واقعیت نشان می‌دهد سیاست‌گذاری ایران به جای رویارویی مستقیم، بر مدیریت هوشمندانه روابط و ایجاد شبکه‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مبتنی است که بتواند نفوذ خود را حفظ و تهدیدات امنیتی را کاهش دهد. در این راستا به برخی از ابزارهای مورد استفاده ایران پس از سقوط اسد می‌توان اشاره کرد:

- گسترش دیپلماسی چندجانبه در قالب سازمان همکاری شانگهای^۴ و بریکس^۵: در ژانویه ۲۰۲۵، ایران و روسیه پیمان جامع همکاری راهبردی امضا کردند، با اهدافی نظیر کاهش وابستگی به دلار و گسترش مسیرهای اقتصادی جایگزین برای مقابله با تحریم‌های غرب^۶. بر اساس موازنه‌سازی نرم، این اقدامات مشارکتی هدفمند، هزینه آسیب ناشی از تحریم غرب را کاهش داده و سبب تنش‌زدایی از سیاست خارجی را تقویت کرده‌اند (Shokri, 2025).
- دیپلماسی اقتصادی با چین، هند و سایر بازیگران آسیایی: سرمایه‌گذاری در بازسازی سوریه به سبک «نقشه مارشال ایرانی»، قرارداد با شرکت‌های چینی و توسعه روابط انرژی با هند، هم‌راستا با موازنه اقتصادی صورت گرفت. این هم‌اوردی اقتصادی، بخش مهمی از موازنه‌سازی نرم است که فشارهای غربی را از مسیر اقتصاد دور می‌کند و نشان‌دهنده رفتار هزینه‌محور در چارچوب منافع شوئلر است.
- تعاملات چندجانبه سیاسی- امنیتی: اجلاس‌های متعددی با روسیه و ترکیه در جریان مذاکرات آستانه و سوچی برگزار شد که نشان داد ایران استراتژی تماس سیاسی فعال با بازیگران کلیدی منطقه را ادامه می‌دهد. این رفتار چندسطحی، انعطاف‌پذیری و استراتژی واقع‌گرایانه ایران را به نمایش گذاشته که فشارها را از طریق راهبردهای نرم مدیریت می‌کند.
- گفت‌وگو با آمریکا و اروپا پیرامون موضوعات اقتصادی- هسته‌ای: مذاکرات ۲۰۲۵ با ایالات متحده در روز حمله به تاسیسات هسته‌ای و مقاله دکتر عراقچی در واشنگتن پست که خواهان سیاست برد- برد بود، اهمیت گفت‌وگو را نشان می‌داد. مذاکره با آمریکا در قالب سیاست نرم، بازتاب رویه‌ای مبتنی بر منافع ملی و کاهش شامل هزینه‌ها است؛ راهبردی در چارچوب موازنه‌سازی نرم و موازنه منافع (Washingtonpost, 2025). بنابراین با توجه به نظریه موازنه منافع شوئلر که تصریح می‌کند وقتی یک کشور قدرتمند نظامی نیست یا مواجه با تحریم و فشارهای خارجی می‌شود، برای نگه داشتن موقعیت خود دست به راهبردهایی مطابق با موازنه‌سازی نرم می‌زند تا منافع ملی‌اش را تأمین کند (Schweller, 2006: 62-65). ایران، با استفاده از موارد فوق با ایجاد جایگزین‌های اقتصادی برای دلار و تحریم‌ها، تقویت شبکه‌های دیپلماتیک منطقه‌ای و بین‌المللی و فرسایش روایت غربی علیه خود، که همگی برای بازسازی بینه سیاسی و اقتصادی کشور

^۴SCO^۵BRICS

طراحی شده‌اند گام برداشته است. واضح است که موازنه‌سازی نرم محور سیاست خارجی ایران پس از سقوط اسد بوده است و انتخاب‌های استراتژیک ایران، مستقیماً با چارچوب نظری موازنه منافع شوئلر همخوانی دارد. ایران با بهره‌گیری از دیپلماسی چندجانبه، جایگزین کردن روابط اقتصادی، و کاستن از فشار تحریم‌ها، اقدام به کاهش هزینه‌های سیاسی و اقتصادی کرده است.

۲-۱-۳- ائتلاف‌سازی منطقه‌ای و حمایت از نیروهای نیابت

در نظریه موازنه منافع شوئلر، حمایت از بازیگران ثالث مانند نیروهای نیابتی، نمونه‌ای از موازنه نرم است که به کشورها این امکان را می‌دهد بدون درگیری گسترده، منافع و نفوذ خود را حفظ کنند. این شیوه شامل تجهیز، تامین مالی و هدایت گروه‌هاست تا معادله قدرت را به نفع کشور حمایتی تغییر دهد. (Schweller, 2006: 75-77).

با کاهش نفوذ ایران در سوریه و تضعیف محور مقاومت، تهران ممکن است مجبور به تغییر در اولویت‌های منطقه‌ای خود شود. این تغییر می‌تواند شامل تمرکز بیشتر بر عمق استراتژیک در داخل مرزهای ایران یا اولویت دهی به روابط با دیگر بازیگران منطقه‌ای مانند عراق و یمن باشد (Karimi, 2025: 72). در چارچوب این سناریو، ایران تلاش خواهد کرد تا روابط خود را با کشورهای همسایه مانند عربستان، ترکیه و مصر بهبود بخشد. مذاکرات با عربستان سعودی به ویژه در مورد بحران یمن می‌تواند به کاهش تنش‌های منطقه‌ای و افزایش تعاملات اقتصادی کمک کند. این رویکرد مشابه سیاست‌های تنش زدایی ایران در دهه ۱۳۷۰ است که به بهبود روابط با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس منجر شد. همکاری با ترکیه نیز می‌تواند در زمینه‌هایی مانند بحران سوریه و مقابله با تهدیدات مشترک مؤثر باشد. با وجود این، موفقیت این رویکرد به توانایی ایران در مدیریت روابط دیپلماتیک و کاهش فشارهای بین‌المللی بستگی دارد. در مجموع، این سناریو نشان می‌دهد که ایران ممکن است با تغییر در راهبردهای خود، از یک سیاست مبتنی بر مداخلات نظامی به سیاستی مبتنی بر تعاملات اقتصادی و دیپلماتیک حرکت کند. موفقیت این تغییرات به نحوه مدیریت روابط بین‌المللی و توانایی ایران در حفظ تعادل بین بازیگران منطقه‌ای و جهانی وابسته خواهد بود (Karimi, 2025: 79-80).

بر اساس منطق موازنه منافع، ایران در پی بازدارندگی غیرمستقیم از طریق شبکه‌ای از بازیگران نیابتی (مانند حزب‌الله، حشد الشعبی، انصارالله و گروه‌های مقاومت در سوریه) اقدام کرده است که می‌تواند تهدیدات غربی و مداخلات اسرائیل را در مرزهای دور از ایران مهار کنند. این سیاست هزینه کم و بازدارندگی بالا را در پی دارد (Chalabi, 2005: 44). در این راستا به برخی از اقدامات استفاده ایران پس از سقوط اسد می‌توان اشاره کرد:

- ارسال لجستیک و مشاور نیروی قدس سپاه پاسداران^۷ به نیروهای نیابتی: طبق گزارش ECFR در بهار ۲۰۲۵، ایران با استقرار مستشاری در شرق سوریه و ایران، لجستیک نظامی و مشاوره برای گروه‌هایی مانند حزب‌الله، حشد شعبی عراق و نیروهای سوری وابسته فراهم کرده است (Ecfr, 2025). این اقدام به ایجاد زنجیره‌ای مستقیم و غیررسمی برای تقویت بازیگران محلی، همسو با موازنه منافع است؛ چرا که هزینه نظامی مستقیم را کاهش و نفوذ را افزایش می‌دهد.

^۷Proxy actors

IRGC Qods Force

- استفاده ایران از گروه‌های شبه‌نظامی: مستندات نشان داده‌اند که نیروهایی مانند فاطمیون (افغانستانی) تحت فرماندهی مستقیم سپاه قدس همچنان فعال هستند و منابع و آموزش از ایران دریافت می‌کنند. همچنین، جنگ‌های طولانی در مرزهای سوریه- لبنان با حضور حزب‌الله ادامه دارد (از دسامبر ۲۰۲۴ تا کنون). حمایت از این گروه‌ها به ایران اجازه می‌دهد در صورت بروز ناامنی، نیروهای آماده در منطقه داشته باشد و عمق استراتژیک حفظ شود. همه این‌ها بدون هزینه سیاسی و نظامی مستقیم تهران با قرار دادن نیروهای نیابتی در خط اول تقابل، قدرت بازدارندگی ایجاد می‌کند ولی خود را از پاسخ مستقیم غرب ایمن نگاه می‌دارد، که دقیقاً نشان‌دهنده منطق موازنه منافع است.

این رویکرد دقیقاً بازتاب مدنظر شوئرلر است؛ استفاده از ابزارهای ترکیبی و کم‌هزینه که بخش «منافع ملی» را تضمین می‌کند. البته می‌توان پیامدهایی همچون حفظ عمق استراتژیک، (که حتی پس از سقوط اسد، ایران نفوذ خود را در دو کشور کلیدی (سوریه و لبنان) حفظ کرده است) و با استفاده از بازیگران ثالث، از طریق ایجاد ردپای نامرئی پاسخ مؤثر به تهدیدات غربی فراهم می‌شود بدون مداخله مستقیم تهران و با توجه به وابستگی به نیروهای نیابتی ممکن است اجرای سیاست‌ها را بدون هماهنگی مرکزی دشوار سازد، یعنی همان تقویت ساختار ناپایدار.

۳-۱-۳- دیپلماسی چندسطحی و چندجانبه‌گرایی

در چارچوب نظریه «موازنه منافع» شوئرلر، دیپلماسی چندسطحی^۸ ابزاری کلیدی برای استفاده از شبکه‌های سیاسی- امنیتی گسترده‌تر (دولتی، منطقه‌ای، بین‌المللی) جهت کاهش تهدیدات خارجی و افزایش کارآمدی سیاست است، بدون نیاز به قدرت سخت (Schweller, 2006: 7-10).

شواهد نشان می‌دهد ایران در دوره‌های اخیر، به جای رویارویی مستقیم با تحریم‌ها و تهدیدات نظامی، از دیپلماسی چندلایه برای ایجاد فرصت‌های محدود برای نفوذ و تأثیرگذاری استفاده کرده است. این مولفه اهمیت سیاست‌گذاری هوشمندانه ایران را در شرایط پیچیده پسا اسد نمایان می‌سازد و نشان می‌دهد تهران چگونه می‌تواند با حفظ انعطاف‌پذیری، تعاملات محدود با غرب را به نفع امنیت ملی و نفوذ منطقه‌ای خود مدیریت کند. برای نمونه می‌توان به تعامل با روسیه و ترکیه اشاره کرد که در قالب سطح دوجانبه مذاکره مستقیم با مسکو و آنکارا برای تضمین منافع مشترک صورت گرفت؛ از جمله توافق بر خطوط قرمز روابط در سوریه. همانطور که گزارش خبرگزاری رویترز^۹ می‌گوید ایران تماس مستقیم و مداومی با گروه‌های رهبری جدید سوریه داشت تا از مسیر ترکیبی سازی راهبردی در برابر فشار غرب استفاده کند. در سطح منطقه‌ای نیز مشارکت در مذاکرات آستانه، سوچی و نشست ریاض ۱۲ ژانویه ۲۰۲۵ را می‌توان برشمرد. حضور ایران در نشست‌های منطقه‌ای کلیدی، همچون اجلاس‌های آستانه و دور بعدی معادلات ریاض، نشان‌دهنده تعهد تهران به راهبرد گفت‌وگوی جمعی است. مذاکرات منطقه‌ای نقطه اوجی از دیپلماسی چندجانبه برای کنشگری فعال ایران بوده است. در سطح بین‌المللی هم تعامل با سازمان‌های جهانی و مذاکرات هسته‌ای نمونه‌ای بارز است. ایران نه تنها در

^۸Multilevel/multilateral diplomacy

^۹Reuters

نشست‌های عدم تعهد و شانگهای فعال بود، بلکه حین گفتگوهای جاری با آمریکا در قالب مذاکرات هسته‌ای نیز مسائلی مانند بازسازی سوریه را برای کاهش تحریم و فشار غرب برجسته کرد (برای نمونه؛ ششمین دور مذاکرات در عمان با کانال‌های کناری منطقه‌ای) پس از سقوط بشار اسد، احتمال دارد که ایران تعاملات محدودی با ایالات متحده داشته باشد، به ویژه در زمینه‌هایی مانند مبارزه با تروریسم و مدیریت حضور نیروهای نیابتی در سوریه و لبنان. تجربه برجام نشان داده که ایران در شرایط خاص، می‌تواند وارد مذاکرات شود، هرچند که این مذاکرات ممکن است پیچیده و چندلایه باشند. علاوه بر این، تعامل ایران با اروپا می‌تواند در کاهش فشارهای اقتصادی و تحریم‌ها نقش مؤثری ایفا کند. کشورهای اروپایی که به دنبال ثبات در منطقه هستند، ممکن است برای حفظ برجام و همکاری‌های اقتصادی، روابط خود را با ایران گسترش دهند. در همین راستا، ایران می‌تواند از ظرفیت‌های دیپلماتیک و اقتصادی اروپا برای تقویت موقعیت خود استفاده کند. همکاری با روسیه نیز همچنان یک اولویت راهبردی خواهد بود، زیرا این کشور در حفظ حکومت بشار اسد و مقابله با تهدیدات تروریستی با ایران همسو بوده است. حمایت روسیه در مجامع بین‌المللی می‌تواند نقش مهمی در تقویت جایگاه ایران در منطقه ایفا کند (Karimi, 2025: 78-9).

بنابراین بر اساس نظر شولر که بر اهمیت چنین چندلایه و متوازن‌سازی راهبردها برای کشورهای با منابع محدود تأکید دارد؛ با این دید، سیاست خارجی ایران پس از سقوط اسد به شکل دقیق بر این شیوه طراحی شده است (Schweller, 2006: 7-10). که نهایتاً می‌توان به نتایجی همچون تقویت جایگاه دیپلماتیک ایران در مذاکرات منطقه‌ای (آستانه، ریاض)، ایجاد توازن سیاسی با غرب از طریق همکاری مبتنی بر منافع مشترک، محدود کردن انزوای نظام بین‌الملل و کاهش اثر تحریم‌های اقتصادی دست پیدا کرد.

۴-۱-۳- اقدامات محدود نظامی با هدف بازدارندگی

در نظریه موازنه منافع شوئلر، اقدامات محدود نظامی در زمره سیاست‌های بازدارنده غیرتهاجمی قرار می‌گیرند که هدف آن‌ها فرستادن پیام بازدارنده به رقبای قدرتمندتر بدون وارد شدن به درگیری مستقیم یا هزینه‌های گسترده جنگ است. این اقدامات معمولاً شامل مانورهای نظامی، تهدید هدفمند، یا حملات نیابتی کنترل‌شده هستند (Schweller, 2006: 83-88). ایران با بهره‌گیری از تهدیدات هدفمند، حملات سایبری محدود و رزمایش‌های مشترک با روسیه در مدیترانه، پیام بازدارنده مشخصی به غرب مخابره کرد. این اقدامات در حالی انجام شدند که ایران کوشید از تقابل مستقیم نظامی پرهیز کند و در چارچوب مشروعیت دفاع از ثبات منطقه‌ای عمل کند (Reurews, 2025 b).

ایران به لحاظ تاریخی دچار تنهایی استراتژیک است و در جنگ‌ها و بحران‌ها، کشوری به کمک آن نیامده و هرگاه مورد حمله خارجی قرار گرفته قوانین بین‌المللی نتوانسته‌اند از ایران حمایت کنند. دسترسی و ساخت سلاح هسته‌ای یک تسلیحات دفاعی است و موجب بازدارندگی می‌شود و قدرت کشور را افزایش می‌دهد و در دراز مدت برای ایران لازم است. اگر ضرورت ایجاد کند که ایران برای بقا و حفظ موجودیت خود به سمت ساخت سلاح هسته‌ای برود هر هزینه‌ای مشروع می‌شود تا به این هدف خود که در واقع به بقای ایران مرتبط است دست یابد. اینها از جمله دلایل و دفاعیاتی است که مدافعان و طرفداران دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای به آن استناد می‌کنند (Karimi, 2025: 80). هرچند ایران از مداخله مستقیم و گسترده نظامی پرهیز کرده است، اما اقدامات محدود امنیتی مانند حضور مستشاری در سوریه،

نقش آفرینی سپاه قدس و عملیات‌های هدفمند در مرزهای استراتژیک، نشانگر ترکیب راهبردهای بازدارنده با حفظ سطحی از حضور کنشگرایانه است که با منطق تدافعی واقع‌گرایی مطابقت دارد (Kamali, 2024) از مصادیق مهم این اقدام می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تهدید به هدف‌گیری پایگاه‌های آمریکا در منطقه (ژوئن ۲۰۲۵): طبق گزارش خبرگزاری رویترز (۱۱ ژوئن ۲۰۲۵)، ایران به طور علنی تهدید کرد در صورت افزایش تنش، پایگاه‌های آمریکا در سوریه، عراق و اردن را هدف قرار خواهد داد. این تهدید بدون اقدام مستقیم، نوعی پیام بازدارنده محسوب می‌شود. این تهدید با هماهنگی نیروهای متحد در عراق انجام شد، بدون دخالت رسمی سپاه (Reurews, 2025 a).
- رزمایش اقتدار نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و استفاده از موشک‌های بالستیک و کروز نقطه زن برد بلند (Hamshahronline, 2025).
- رزمایش‌های مشترک ایران با روسیه در شمال اقیانوس هند: ایران در مارس ۲۰۲۵ در مانوری مشترک با روسیه حضور یافت که پیام آن مقابله با هرگونه تحرک نظامی غرب در سوریه عنوان شد (Tasnim, 2025).
- آزمایش موشک‌های نقطه‌زن و بیانیه‌های تاکتیکی تهدیدآمیز: به دنبال نشست ریاض ۲۰۲۵ و گفتگوهای هسته‌ای، ایران از آزمایش‌های موشکی با برد متوسط استفاده کرد تا فشار سیاسی بر غرب را با زبان نظامی تکمیل کند (ISW, 2025 a).

تمامی این اقدامات با منطق شوئر هم‌راستا هستند: حفظ منافع از طریق رفتارهای هوشمندانه و پرهیز از درگیری پرهزینه مستقیم (Schweller, 2006: 83-88).

۵-۱-۳- دیپلماسی رسانه‌ای و بازنمایی عقلانی در افکار عمومی جهانی

در نظریه «موازنه منافع»، شوئر تأکید می‌کند که بازیگران غیربرتریابنده با استفاده از ابزارهای نرم‌افزاری مانند رسانه، تصویرسازی عقلانی و اقناع افکار عمومی تلاش می‌کنند تا مشروعیت راهبرد خود را نزد سایر بازیگران حفظ کرده و تهدیدات را خنثی سازند (Schweller, 2006: 41-46). از این منظر، رسانه یکی از ابزارهای غیرمستقیم و کم‌هزینه موازنه‌سازی نرم است. ایران با استفاده از رسانه‌های دولتی و شبکه‌های مرتبط با محور مقاومت، تلاش کرده است خود را به‌عنوان یک بازیگر متعادل، عقلانی و مسئول در بازسازی سوریه معرفی کند. رسانه‌های ایران با برجسته‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک چندجانبه (مانند تعامل با چین، روسیه، هند و کشورهای اروپایی در بازسازی سوریه) و فعالیت‌های منطقه‌ای با محورهای امنیتی و ضدتروریسم، تصویر ایران را هوشمند، انعطاف‌پذیر و عقلانی ارائه می‌کنند. این بازنمایی‌ها به تهران امکان می‌دهد ضمن کاهش فشارهای سیاسی و اقتصادی، فضای مانور دیپلماتیک و اقتصادی خود را گسترش دهد. بازنمایی عقلانی ایران در افکار عمومی جهانی، نه تنها در منطقه بلکه در کشورهای آمریکای لاتین و آفریقا نیز بازتاب

یافته است. این امر نشان می‌دهد ایران به دنبال توسعه شبکه ارتباطات بین‌المللی و افزایش مشروعیت نرم است و دیپلماسی رسانه‌ای را به یک ابزار مکمل برای بازدارندگی غیرمستقیم و سیاست موازنه منافع تبدیل کرده است. پس از فروپاشی رژیم اسد، ایران به منظور کاهش فشارهای بین‌المللی و حفظ منافع خود در سوریه، سیاست دیپلماسی چندلایه را در پیش گرفت. در این راستا، ایران با کشورهای غربی نظیر ایالات متحده و اتحادیه اروپا وارد مذاکراتی شد تا زمینه‌های همکاری در زمینه‌های اقتصادی و امنیتی را فراهم کند. با این حال، با توجه به تحریم‌های گسترده و فشارهای سیاسی، این تلاش‌ها با چالش‌های زیادی مواجه شد و نتایج ملموسی در پی نداشت. از مصادیق عملی سیاست رسانه‌ای ایران پس از سقوط اسد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تغییر روایت‌های رسانه‌ای در خصوص مشروعیت حضور منطقه‌ای: رسانه‌های ایران مانند پرس تی‌وی، ^{۱۲} العالم و ایران اینترنشنال عربی ^{۱۳} تمرکز خود را از دفاع از نظام اسد، به تأکید بر «لزوم مبارزه با تروریسم باقی‌مانده»، «ممانعت از نفوذ صهیونیستی در سوریه» و «لزوم گفت‌وگوی ملی در سوریه» منتقل کرده‌اند (PressTV, december 2024).
- برجسته‌سازی نقش سازنده ایران در بازسازی سوریه: پس از فروپاشی اسد، دولت ایران با حمایت رسانه‌ای، روایت‌هایی مبنی بر آمادگی برای بازسازی زیرساخت‌های سوریه، مدرسه‌سازی و کمک‌های بهداشتی را برجسته کرد تا نقش اخلاقی و عقلانی خود را برجسته کند (IRNA, 2025).
- برندسازی راهبردی از مفهوم «امنیت‌سازی منطقه‌ای»: سیاست‌گذاران ایرانی با کمک نخبگان رسانه‌ای مفاهیمی نظیر «امنیت‌سازی غیرمداخله‌گرایانه»، «دیپلماسی فرااقتدارگرایانه» و «موازنه‌سازی اجتماعی» را در گفت‌وگوهای خبری به کار گرفتند. این واژگان در سخنرانی‌های وزیر خارجه ایران در کنفرانس دوحه ۲۰۲۵ و شانگهای نیز بازتاب یافتند (TDF, 2025).

بنابراین بر اساس نظر شولر این تطبیق نشان می‌دهد که دیپلماسی رسانه‌ای یکی از ابزارهای نرم و غیرمستقیم موازنه‌سازی ایران پس از تحولات سوریه بوده است که ضمن کاهش تهدید، هزینه اقدام متقابل را برای غرب افزایش داده است (Schweller, 2006: 41–46). که در نهایت می‌توان به نتایجی همچون افزایش مشروعیت ایران به عنوان بازیگر منطقه‌ای در افکار عمومی غیرغربی، کاهش مقبولیت روایت‌های غربی مبنی بر تهدید بودن ایران، افزایش قدرت چانه‌زنی ایران در مجامع دیپلماتیک و رسانه‌ای رسید.

بنابراین در یک تحلیل نهایی سیاست‌گذاری ایران را می‌توان که با اتکا به داده‌های تحلیل شده در پنج شاخص اصلی، سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی ایران را در مواجهه با کشورهای غربی، پس از سقوط اسد، ترکیبی از انعطاف‌پذیری در تاکتیک و ثبات در هدف ارزیابی کرد. ایران با استفاده از ابزارهایی که هزینه سیاسی و نظامی کمی دارند، تلاش کرده است سه هدف اصلی را دنبال کند: ۱- حفظ نفوذ ژئوپلیتیک در منطقه شام؛ ۲- خنثی‌سازی تهدیدات مستقیم قدرت‌های

^{۱۲}Press TV

^{۱۳}Al-Alam

^{۱۴}Iran International Arabic

غربی؛ و ۳- تقویت جایگاه مشروع و منطقی خود نزد بازیگران بین‌المللی. در این فرآیند، ابزارهایی چون موازنه‌سازی نرم، نیابت منطقه‌ای، دیپلماسی چندلایه، بازدارندگی محدود نظامی، و دیپلماسی رسانه‌ای در راستای یک منطق کلان، یعنی «موازنه منافع» به کار گرفته شده‌اند. این هم‌راستایی نشانگر وجود انسجام در سطح سیاست‌گذاری عمومی و خارجی ایران است. همانگونه که در نظریه «موازنه منافع» شوئلر دقیقاً بر همین نوع رفتارهای تاکتیکی و استراتژیک مبتنی است، بازیگرانی که نه در پی تغییر نظم بین‌المللی هستند و نه به‌طور کامل در نظم موجود ادغام می‌شوند، از طریق کنش‌های هوشمندانه غیرمستقیم، دیپلماسی غیرخطی و استفاده از منابع کم‌هزینه، سعی می‌کنند امنیت نسبی و نفوذ منطقه‌ای خود را حفظ‌کنند (Schweller, 2006: 45-49). ایران در این چارچوب قرار می‌گیرد و سیاست‌هایش را به گونه‌ای طراحی کرده که با اجتناب از تحریک مستقیم تقابل، نوعی «ثبات در مرز بحران» را حفظ کند. سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی ایران در دوران پس از فروپاشی حکومت اسد، نمایانگر یک راهبرد واقع‌گرایانه مبتنی بر هزینه-فایده در سیاست خارجی است. این راهبرد با پیروی از منطق نظریه موازنه منافع، ضمن حفظ اصول ایدئولوژیک، از ابزارهای عمل‌گرایانه استفاده می‌کند و ترکیب متوازن‌تری از ایدئولوژی و پراگماتیسم را در سیاست‌گذاری نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری

تحولات پس از فروپاشی رژیم بشار اسد در سوریه (۲۰۲۴-۲۰۲۵)، برای جمهوری اسلامی ایران نقطه‌ای عطف در سیاست‌گذاری عمومی آن در حوزه سیاست خارجی به شمار می‌آید. در شرایطی که توازن ژئوپلیتیکی در غرب آسیا به شدت متغیر شد، ایران با بازتعریف کارویژه‌های سنتی خود در حوزه نفوذ منطقه‌ای، سیاست‌گذاری خود را بر پایه رویکرد موازنه منافع تنظیم کرد؛ رویکردی که در نظریه شوئلر بر نقش بازیگران میانی در جلوگیری از تسلط یک‌جانبه قدرت‌های بزرگ از طریق ابزارهای نرم و غیرمستقیم تأکید دارد. ایران در مواجهه با سقوط رژیم اسد، به جای ورود مستقیم به مواجهه با قدرت‌های غربی، کوشید با تلفیق عقلانیت راهبردی و ایدئولوژی هویتی، سیاستی چندلایه را به اجرا بگذارد. رویکرد ایران را در یک سه‌گانه کلان یعنی کاهش تهدیدات امنیتی خارجی (مقابله با مداخلات نظامی یا فشارهای دیپلماتیک غرب)، حفظ و بازتولید نفوذ منطقه‌ای (در نبود یک متحد سنتی مانند بشار اسد)، تغییر جایگاه بین‌المللی از کنشگر مزاحم به بازیگر با منافع مشروع و عقلانی شکل گرفت. ایران در چارچوب موازنه‌سازی نرم، از طریق اتحادهای غیررسمی با بازیگرانی مانند چین، روسیه، هند و ونزوئلا و مشارکت در بلوک‌های بین‌المللی همچون سازمان همکاری شانگهای و بریکس، تلاش کرده است فضای مانور خود را در برابر غرب افزایش دهد. این اقدامات، به کاهش مشروعیت اقدامات غرب برای فشار یک‌جانبه انجامیده است. سقوط اسد به منزله تهدید برای استمرار محور مقاومت تلقی شد، اما ایران با واکاوی سریع قدرت‌های محلی مانند (شبه‌نظامیان شیعه در سوریه، عراق و لبنان) و افزایش حمایت غیرمستقیم از گروه‌های نیابتی، نه تنها خلأ قدرت را پر کرد، بلکه بازیگران نیابتی را به نیروی تنظیم‌کننده نظم امنیتی محلی تبدیل کرد. ایران به موازات کنش منطقه‌ای، وارد سطحی فعال از دیپلماسی شد، همچون، گفت‌وگوهای امنیتی با روسیه و ترکیه؛ تعامل با چین در قالب ابتکار کمربند و جاده؛ دعوت از کشورهای اروپایی برای مشارکت در بازسازی سوریه؛ و مذاکره محدود در خصوص تبادل اطلاعات با اتحادیه اروپا در زمینه تروریسم منطقه‌ای. این سیاست‌ها موجب ارتقاء وجهه بین‌المللی ایران به عنوان یک کنشگر «عقلانی» در منطقه بحران زده شدند. ایران با بهره‌گیری از تهدیدات هدفمند، حملات سایبری محدود

و رزمایش‌های مشترک با روسیه در مدیترانه، پیام بازدارنده مشخصی به غرب مخابره کرد. این اقدامات در حالی انجام شدند که ایران کوشید از تقابل مستقیم نظامی پرهیز و در چارچوب مشروعیت دفاع از ثبات منطقه‌ای عمل کند. رسانه‌های دولتی و نیابتی ایران، با تولید محتوای چندزبانه، بازنمایی نقش ایران در بازسازی سوریه، مقابله با افراط‌گرایی، کمک‌های بشردوستانه، و نیز تخریب روایت غرب مبنی بر «دخالت ایران»، موفق شدند تا حدی تصویر ایران را بازسازی کنند. این تلاش‌ها با واکنش مثبت رسانه‌های مستقل در آمریکای لاتین و آفریقا همراه شد (ICT, 2025).

چالش‌ها و ملاحظات آینده

با وجود موفقیت نسبی ایران در بازتنظیم فرایند سیاست‌گذاری، چالش‌هایی نیز پیش روی دولتمردان و سیاستگذاران عرصه سیاست خارجی ایران وجود دارد که باید آنها را جدی بگیرند و درصد حل منطقی و شایسته آنها برآیند:

- افزایش وابستگی امنیتی به روسیه در حالی که مسکو خود درگیر بحران اوکراین و تنش‌های غربی است؛
- تغییر معادلات منطقه‌ای در صورت چرخش مواضع ترکیه یا قدرت گرفتن گروه‌های مخالف ایران در سوریه؛
- فرسایش مشروعیت بین‌المللی در برخی مجامع غربی به دلیل استمرار حمایت از بازیگران غیردولتی.

در نتیجه، موفقیت پایدار این سیاست‌گذاری در گرو پویایی راهبردی، بازبینی مستمر ابزارها، و اولویت‌دهی به سیاست‌های کم‌هزینه با خروجی بلندمدت خواهد بود.

پیشنهادات سیاستی ایران در مواجهه با بحران سوریه

- تقویت دیپلماسی چندجانبه و همکاری‌های منطقه‌ای شامل: دیپلماسی با ترکیه از طریق (ایجاد شکاف میان ترکیه و غرب (ناتو) از طریق (تاکید بر تهدید کردها و تقاطع منافع انرژی؛ بهره‌برداری از رقابت ترکیه با عربستان و امارات برای ایجاد محورهای تاکتیکی در شمال سوریه؛ تعامل مشروط با آنکارا برای کاهش حساسیت نسبت به حضور پراکسی‌های ایران در مناطق مرزیکاهش فشار نظامی ترکیه بر نیروهای نیابتی ایران + تضعیف جبهه غربی ضدایرانی).
- دیپلماسی با قطر و عمان از طریق (استفاده از میانجی‌گری خنثی گرایانه عمان و قطر برای تأثیرگذاری در نشست‌های بین‌المللی درباره آینده سوریه (ژنو، آستانه، سوچی)؛ حمایت از گفت‌وگوهای ضدافراط‌گرایی مشترک برای ارائه چهره معتدل از ایران).
- تعامل با عراق از طریق (تثبیت دولت همسو در بغداد به‌عنوان کریدور دیپلماتیک و امنیتی غیرمستقیم به سوریه؛ استفاده از حشدالشعبی برای پوشش غیررسمی فعالیت‌های ایران در سوریه بدون اعلام موضع رسمی تهران).
- دیپلماسی فرامنطقه‌ای: استفاده از رقابت قدرت‌ها شامل: روسیه؛ از طریق (تداوم گفت‌وگوی استراتژیک با روسیه درباره نظم امنیتی شامات با تأکید بر دشمن مشترک (حضور آمریکا در شرق سوریه)؛ تلاش برای تنظیم

- تفاهم امنیتی در مناطقی که احتمال تقابل منافع می‌رود، بویژه در لاذقیه^{۱۴}، طرطوس^{۱۵} و دیرالزور^{۱۶}، فرانسه؛ از طریق (تعامل محدود با فرانسه به عنوان بازیگر مستقل از سیاست نئومحافظه کار آمریکا؛ استفاده از نقش فرانسه در روندهای بین‌المللی برای فشار متقابل بر آمریکا و عربستان).
- دیپلماسی چندسطحی: بازی در زمین نهادهای بین‌المللی.
  - مشارکت فعال (ولو تاکتیکی) در نهادهایی مثل سازمان ملل، یونسکو، یا نشست‌های بشردوستانه با تمرکز بر بازسازی سوریه.
  - بهره‌گیری از دیپلماسی بشردوستانه برای بازتعریف حضور ایران در سوریه به عنوان «بازیگر بازسازنده» نه «مداخله‌گر».
  - بهره‌گیری از شکاف‌های حقوق بشری در اقدامات غرب (مثل حمایت از تروریسم یا محاصره مردم سوریه) برای بازنمایی تهدید غرب.
  - دیپلماسی رسانه‌ای و افکار عمومی منطقه‌ای.
  - بهره‌گیری از شبکه‌های رسانه‌ای ایران (مثل العالم^{۱۷}، المیادین^{۱۸}) برای شکل‌دهی افکار عمومی علیه دولت غرب گرای جدید سوریه.
  - تولید گفتمان مقاومت ضدصهیونیستی و ضدامپریالیستی در جامعه عربی برای کاهش مشروعیت دولت جایگزین اسد.
  - تقویت چهره ایران به عنوان حامی فلسطین، در تقابل با دولت جدیدی که احتمالاً با اسرائیل مصالحه می‌کند.
  - دیپلماسی پنهان و چندوجهی^{۲۰}
  - تعاملات غیررسمی و نیمه‌رسمی با بازیگران فراملی یا بین‌المللی از جمله گروه‌های مدنی سوری، رهبران عشایری، و نهادهای بشردوستانه.
  - استفاده از شبکه‌های زبانی- فرهنگی و مراکز علمی و دینی ایران در شام برای تثبیت نفوذ نرم با هزینه پایین.
  - کاهش تنش با قدرت‌های غربی و تقویت روابط اقتصادی.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله حامی مالی ندارد.

^{۱۴}Latakia,
^{۱۵}Tartus
^{۱۶}Deir Ezzor
Geneva Track,
Al-Alam,
Al-Mayadeen
Hybrid diplomacy

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، نشر و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوء رفتار و غیره می‌شوند، به طور کامل رعایت شده است.

تعهد کپی رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Azizi, A., (2024). RIP, the Axis of Resistance: Iran's revolutionary project for the Middle East sowed misery and won't be missed. *The Atlantic*. Retrieved from <https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/12/end-iran-axisresistance/681024/>.
- Bricsconnect., (2024). Iran joins SCO and BRICS, despite opposition , Available at https://bricsconnect.co/2024/06/11/iran-joins-sco-and-brics-despite-opposition/?utm_source=chatgpt.com.
- Chalabi, b. (2025). Iran at a Historical Crossroads, Available at https://www.e-ir.info/2025/03/25/iran-at-a-historical-crossroads/?utm_source=chatgpt.com.
- ECFR., (2025). Beyond proxies: Iran's deeper strategy in Syria and Lebanon. pp. 12–18.
- Fulton, W., Holliday, J., & Wyer, S., (2013). Iranian Strategy in Syria. Institute for the Study of War. Retrieved from <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/IranianStrategyinSyria1MAY.pdf>.
- Goodarzi, J., (2013). Iran and Syria: The Enduring Alliance. *Middle East Policy*, 20(3), 45– 60.
- Hamshahrionline., (2025). Iranian long-range ballistic and cruise missiles fired | Watch simultaneous hits on targets in the Sea of Oman , Available at <https://www.hamshahrionline.ir/news/999912/%D8%B4%D9%84%DB%8C%DA%A9-%D9%85%D9%88%D8%B4%DA%A9-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%AA%DB%8C%DA%A9-%D9%88-%DA%A9%D8%B1%D9%88%D8%B2-%D8%A8%D8%B1%D8%AF-%D8%A8%D9%84%D9%86%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%A7%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%AA-%D9%87%D9%85%D8%B2%D9%85%D8%A7%D9%86>.

- Hinnebusch, R., (2015). The international politics of the Middle East. Manchester University Press.
- Hinnebusch, R., & Ehteshami, A., (2002). The Foreign Policies of Middle East States. Lynne Rienner Publishers. Retrieved from <https://www.rienner.com/uploads/47d59f4f705ef.pdf>
- Hokayem, E. (2017). Iran's War in Syria: Regional Repercussions. The International Institute for Strategic Studies.
- ICT., (2025). Iran's Public Diplomacy in Latin America , Available at https://ict.org.il/wp-content/uploads/2025/03/Itzchakov_Irans-Public-Diplomacy_16_03_25.pdf?utm_source=chatgpt.com.
- IRNA ., (2025) , Iranian Ambassador: We support the reconstruction of infrastructure and the revival of the Syrian economy, Available at <https://en.irna.ir/news/85942902/Iravani-Iran-will-continue-to-support-Syrian-people-for-sake>.
- ISW., (2025 a). Iran Update, May 5, 2025, Available at https://understandingwar.org/research/middle-east/iran-update-may-5-2025/?utm_source=chatgpt.com.
- ISW., (2025 b). Iran Update, January 30, 2025, Available at <https://understandingwar.org/research/middle-east/iran-update-january-30-2025/>.
- Karimi, Gh ., (2025). The Islamic Republic of Iran and the Fall of Bashar al-Assad: Strategic Implications. International Relations Researches, 15(2), 65-92.
- Kamali, N. (2024). Iran, Syria, and the Future of the Resistance , Available at https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/09/26/3220015/%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%B3%D9%88%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%88-%D8%A2%DB%8C%D9%86%D8%AF%D9%87-%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%AA?utm_source=chatgpt.com.
- PressTV., (2024). Iran: Syrian people will decide their future without foreign interference, Available at <https://www.presstv.ir/Detail/2024/12/23/739586/Iran-Syria-Foreign-Ministry-spokesman-Esmaeil-Baghaei-foreign-interference-sovereignty-integrity-US-military-presence-Daesh-terrorism-Israel-E3-troika-nuclear-talks>.
- Research Center of the Islamic Consultative Assembly., (2017). Strategic Analysis of Iran-Syria Relations After the Crisis.
- Reuters., (2025 a). Iran threatens U.S. bases in region if military conflict arises , Available at https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-threatens-us-bases-region-if-military-conflict-arises-2025-06-11/?utm_source=chatgpt.com.
- Reuters., (2025 b). Iran repelled large cyber attack on Sunday, Available at https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-repelled-large-cyber-attack-sunday-2025-04-28/?utm_source=chatgpt.com.
- Schweller, R. L., (1994). "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In." International Security, 19 (1), 72-107.

- Schweller, R. L., (1998). *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*. Columbia University Press.
- Schweller, R. L., (2016). "The Balance of Power in World Politics." *Oxford Research Encyclopedia of Politics*
- Shokri., (2025). *The Russia-Iran Strategic Partnership Pact: Energy Geopolitics and Shifting Global Alliances* , Available at https://trendsresearch.org/insight/the-russia-iran-strategic-partnership-pact-energy-geopolitics-and-shifting-global-alliances/?utm_source=chatgpt.com.
- Takeyh, R., (2009). *Guardians of the Revolution: Iran and the World in the Age of the Ayatollahs*. Retrieved from <https://www.amazon.co.uk/Guardians-Revolution-IranWorld-Ayatollahs/dp/0199754101>.
- Tasnim News., (2025). *Briefing session for the 2025 Maritime Security Belt Combined Exercise was held*, Available at <https://www.tasnimnews.com/en/news/2025/07/20/3358226/iran-russia-to-hold-joint-maritime-drill-in-caspian-sea>.
- TDF., (2025). *Constructing a New Regional Reality: Toward Stability, Sovereignty, and Solidarity in West Asia* , Available at https://tehrandf.com/en/Post/37/Constructing_a_New_Regional_Reality%3A_Toward_Stability%2C_Sovereignty%2C_and_Solidarity_in_West_Asia?utm_source=chatgpt.com.
- Washingtonpost., (2025). *Iran's foreign minister: The ball is in America's court* , Available at <https://www.washingtonpost.com/opinions/2025/04/08/iran-indirect-negotiations-united-states/>.
- Wehrey, F., Green, J. D., Nichiporuk, B., & Nader, A., (2009). *Dangerous But Not Omnipotent: Exploring the Reach and Limitations of Iranian Power in the Middle East*. RAND Corporation. Retrieved from <https://www.rand.org/pubs/monographs/MG781.html>